Het boek van Polly

Kathy Hepinstall

Het boek van Polly

Vertaald door Ireen Niessen

2017 Prometheus Amsterdam

Voor mijn moeder, Polly Hepinstall,
kostbare waar op de weg des levens

Oorspronkelijke titel *The Book of Polly*
© 2017 Kathy Hepinstall
© 2017 Nederlandse vertaling Uitgeverij Prometheus en Ireen Niessen
Omslagontwerp CMRB
Foto omslag Averie Woodard
Foto auteur Kelly Beck-Byrnes
Opmaak binnenwerk ZetSpiegel, Best
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 3067 1

Ik weet niet precies op welke jonge leeftijd ik plotseling verstijfde door het gegeven, het schrikwekkende feit dat mijn moeder op een dag zou sterven. Het overlijden van mijn vader, de Captain, was me bespaard gebleven in mijn toestand als foetus; ik zat opgerold in de moederschoot toen mijn moeder mijn vader dood in zijn stoel aantrof.

Polly vertelde me het verhaal toen ik oud genoeg was om het te horen. Ze rookte daarbij een sigaret, een gewoonte die ik vreesde en verafschuwde. Een van mijn vroegste herinneringen was dat ik omhoogreikte om te proberen een sigaret tussen haar lippen uit te grissen. Zelfs toen al kende ik mijn vijand. Maar ze was me te snel af en tegen de tijd dat ik het verhaal over de dood van mijn vader te horen kreeg, had ik het al min of meer opgegeven. Dus ik zat naar de rooksliert te kijken. 'De Captain was ooit bij de marine, dat weet je. Welnu, hij had een houten kreeft meegenomen vanuit de Filippijnen, waar hij Ferdinand Marcos had ontmoet – een heel ander verhaal – en toen hij overleed, lag de kreeft op zijn schoot. Ik veronderstel dat hij die vlak voordat de beroerte hem trof van de muur had gehaald om hem te bewonderen. En zo gaat dat als je sterft. Ingewikkelder is het niet, als je geluk hebt.'

Ze nam een lange trek en de rook kringelde naar het pla-

fond; haar ogen glansden. Mijn moeder huilde nooit, althans niet waar ik bij was. In plaats daarvan werden haar groene ogen groener, sprankelender, alsof de tranen de kleur voedden en verder niets.

Ze was van me in verwachting geraakt door wat je gerust een wonder zou kunnen noemen, toen zij en haar weldra-wijlen echtgenoot, met wie ze zevenendertig jaar getrouwd was, voor de laatste keer de liefde met elkaar bedreven. Vanuit die absurditeit volgde het nieuws dat mijn moeder drie dagen na mijn vaders uitvaart van haar dokter ontving: Polly, die eind vijftig was, zou in het jaar 1992 nog een kind krijgen.

Willow.

Mij.

De dokter adviseerde haar om de zwangerschap af te breken. Zij adviseerde de dokter om dood neer te vallen en zich met zijn eigen zaken te bemoeien. Acht maanden later werd ik geboren, toen ons gezin al was verdwenen als een wegrijdende trein uit een station: mijn vader was dood, mijn broer en zus waren al volwassen en het huis uit.

Polly was oud en vermoeid en nukkig, maar toch moest ze opnieuw beginnen. Er was een nieuwe generatie van ouders in de buurt neergestreken, die de huizen om haar heen opknapten terwijl dat van haar in verval raakte. Ze was oud genoeg om mijn oma te zijn en ze bracht me groot volgens dezelfde principes die ze op haar andere kinderen had toegepast: zuidelijke volkswijsheid en op maat gemaakte straffen. Wat verklaarde waarom we op deze frisse ochtend in april in een tweekleurige Impala naar mijn school scheurden, Polly achter het stuur, ik op de stoel naast haar en een valk in een kooi op de achterbank.

Polly was de valk via een oude viskameraad van haar op het spoor gekomen en ze had hem gratis weten te huren.

‘Alsjeblieft,’ smeekte ik Polly nog een laatste keer. ‘Het spijt me. Ga alsjeblieft niet met die valk naar school.’

Ik was op dat moment tien, Polly was achtenzestig. We kwamen bij een stoplicht. De remmen piepten en ze keek me vertoornd aan. Ze droeg het strenge tenue dat ze gewoonlijk bewaarde voor de buurtvereniging van huiseigenaren, de Homeowners’ Association: een lichte, parelkleurige jurk met ronde knopen, met een zijden zakdoekje in het borstzakje en schoenen met een middelhoge hak – die ze eerder die ochtend had opgewreven met een kaasdoek om de slijtplekken te verdoezelen. Ze was een kleine, slanke vrouw, tenger, met fijne gelaatstrekken en een opmerkelijk gladde huid voor haar leeftijd – mogelijk het resultaat van het zelfgemaakte mengsel van rozenwater en zwartebessenpitolie dat ze elke avond trouw op haar gezicht smeerde.

Ze had geen make-up op, behalve bordeauxrode lippenstift met een sprekende, felle glans. Ze had al decennialang hetzelfde kapsel, een zachte helm om haar hoofd, en haar haarkleur was altijd min of meer dezelfde tint lichtbruin gebleven, hoewel ze de vorige avond haar haar nog had geverfd. Doordat ze óf geagiteerd óf afgeleid was geweest, was er tot haar ergernis een oranjeachtige schakering in geslopen, maar ze had geen tijd gehad om er nog wat aan te doen.

Oranjeachtig haar en intens rode lippenstift – ze pasten niet bij elkaar. Zoals twee bloemen die vloeken in een boeket rijmde de configuratie niet en dat was op de een of andere manier ook al mijn schuld.

‘Heb je me gehoord?’ vroeg ik. ‘Het spijt me.’

Maar ze was onvermurwbaar. ‘Niemand noemt mijn dochter een leugenaar,’ zei ze, met een zodanige nadruk op het woord dat ik me er ellendig onder voelde, omdat ik feitelijk wél een leugenaar was. En omdat ik een aantal leugens – en

erger nog, een aantal waarheden – over mijn moeder aan mijn klasgenoten had verteld. Ter verdediging: ze was geweldige gespreksstof, en dit was nog jaren voordat ze de dood van onze buurman op haar geweten kreeg.

Ik slaakte een zucht en gaf het op. Als ze eenmaal een straf had bepaald, week ze daar nooit van af, dus haar dat te vragen was een hopeloze zaak. Ik draaide me om en keek naar de valk. Die vriend van Polly had haar laten zien hoe ze hem uit de kooi kon halen en hoe ze de leren beschermer op haar schouder moest leggen. De valk had witte veren met bruine vlekjes, een gele, levensmoede kop en een gevaarlijk gekromde bek. Hij staarde terug. De valk beleefde ongetwijfeld al net zomin plezier aan de situatie als ik.

'Vertel me alsjeblieft,' zei Polly, 'dat je bewering dat ik jaag met een valk de grootste leugen is die je hebt verteld.'

Dat was het niet.

*

Mijn basisschool was decennialang niet gemoderniseerd en had nog steeds de schoolinrichting uit de jaren zeventig. We arriveerden vlak voordat de school begon, dus de gangen waren vol terwijl Polly met doelbewuste tred door de hal liep, de valk balancerend op haar rechterschouder, gezeten op de leren beschermer, de rechterpoot vastgemaakt met een leren riempje.

Ik volgde haar met hangend hoofd, vol afgrijzen, iets waar ze ongetwijfeld op had gerekend. Het was tot daaraan toe om in warme bewoordingen over haar te praten, om zowel de sterke als de ware verhalen te vertellen – en het aan mijn luisteraars over te laten ze te categoriseren – maar hier was ze in levenden lijve en de kinderen stonden stil om haar aan te gapen terwijl ze voorbijkwam.

Geen beledigingen of gevatte opmerkingen, geen gegiechel. Alleen maar openlijke verwondering over het tafereel.

De valk zat kalmpjes op haar schouder naar de leerlingen te staren, alsof hij ze beoordeelde als prooien, met uitdrukkingsloze, donkere ogen. Hoe beschaamd ik ook was dat ik deel uitmaakte van een dergelijk schouwspel, toch bekroop me onwillekeurig een gevoel van trots om de koninklijke houding van mijn moeder, de manier waarop ze voortschreed in die jurk, met knopen die zorgvuldig van een andere jurk waren overgezet en mouwen die ze die ochtend had gestreken met de punt van het strijkijzer. Ze zei niets tegen me. Ik versnelde mijn pas om haar bij te houden en betrad het domein van haar geur: seringen met een ondertoon van kamperfoelie, het enige milde en vergevensgezinde onderdeel van haar outfit, het parfum dat ze droeg als ze naar de kerk ging, waar het kon worden opgesnoven door haar methodistische God.

Mijn moeder had niet onder stoelen of banken gestoken dat ze al twee kinderen op deze school had gehad die allebei zo hun eigen opvoedkundige zorgen met zich mee hadden gebracht – Shel met zijn voorliefde voor zakmeswerpen en Lisa met haar bekeringsdrift – en dat haar enige wens was zich afzijdig te kunnen houden terwijl het laatste, nagekomen kind zonder problemen zou opgroeien. En nu zat ik dus toch… in de problemen.

Onze intern begeleidster, juffrouw Jordane, was vroeger coach Jordane geweest bij de gymles van groep drie. Ik herinnerde me haar als een tikje jongensachtig en vrolijk, met wangen die opbolden om haar fluitje krachtig te laten klinken tijdens trefbal, met blote, stevige armen vol donkerblonde donshaartjes en één enkele haar die uit haar wang groeide. Juffrouw Jordane had 's avonds lessen gevolgd, een mastergraad in de psychologie behaald en zich opgewerkt tot lid van de staf,

maar alleen al haar naam op de deur leek de warme kattentonglucht van de gymzaal op te roepen.

Juffrouw Jordane zat achter haar bureau wat papieren door te bladeren toen we haar kantoor binnenkwamen. Ik had in de loop der jaren weinig met haar te maken gehad en nu ik haar weer van dichtbij zag, schrok ik. Ze hadden haar getemd, die ene haar uit haar gezicht getrokken, haar armen glad gemaakt, haar haar gymkleren afgenomen en haar als een zakenvrouw gekleed.

Ze voelde onze aanwezigheid en keek op. Heel even raakte haar gezicht uit de plooi bij de aanblik van Polly met de valk op haar schouder.

'Wie noemt mijn dochter een leugenaar?' wilde Polly weten bij wijze van groet.

Ze onderdrukte haar verraste blik, stond op en stak haar hand uit. 'Ik ben Beth Jordane. En u bent natuurlijk mevrouw Havens. Aangenaam kennis te maken.'

Op dat moment wist ik dat ze het respect van mijn moeder had verspeeld. Weliswaar beantwoordde Polly de handdruk met overeenkomstige beleefdheid, maar aan de lichte verandering van lichaamstaal merkte ik dat ze niet veel op had met de poging van juffrouw Jordane om onbewogen te blijven onder de strakke, ernstig starende blik van de valk. Polly had veel liever gehad dat zij onverholen had gezegd: 'Kolere, u hebt een valk op uw schouder!' ook al hield ze niet van die specifieke krachtterm.

Mijn begeleidster kwam meteen ter zake. 'Uw dochter heeft een paar behoorlijk sterke verhalen over u verteld. Normaal vinden we dat zoiets geen kwaad kan. Maar de verhalen zijn uit de hand gelopen. We hebben klachten gekregen van de ouders van een aantal gevoelige kinderen.'

'Watjes,' zei Polly fluisterend.

De wenkbrauwen van juffrouw Jordane gingen omhoog. Wat was haar gezicht glad. Ze hadden haar met make-up bewerkt. Ze hadden mijn gymjuf vermoord, haar jeugdige ziel weggepoetst. Ze keek omlaag naar haar aantekeningen.

'Willow zegt dat ze een oudere zus heeft die in Jezus is.'

'Geen leugen,' reageerde Polly. Ze sloeg tevreden haar armen over elkaar.

'U hebt een dochter die is gestorven?'

'Nee, Willow bedoelde gewoon dat haar zus tot de schare van Jezus behoort. Trouwens, ik zelf ook, maar soms sta ik voor een raadsel omdat háár Jezus helemaal niet klinkt zoals die van mij. Van haar versie mag ze geen margarita's drinken of verdomme zeggen of op gokkasten spelen. Ik weet niet hoe ze aan haar Jezus gekomen is, maar die van mij is veel prettiger gezelschap.'

Juffrouw Jordane knipperde een paar keer met haar ogen. 'Niet dood dus?' zei ze ten slotte.

'Nee, springlevend, maar doodsaai.'

Ze pakte haar zwarte pen en krabbelde iets neer. Ik voelde een stroom koude lucht uit de ventilatieopening de ruimte in komen. De valk staarde naar de kamerplant die er stond, of naar iets daarachter, terwijl de ogen van mijn vroegere gymjuf over de pagina omlaaggleden, naar het volgende item.

'Willow zegt dat u de oudste levende moeder ter wereld bent.'

'Ik ben niet de oudste levende moeder,' antwoordde Polly. 'Ik ben feitelijk verslagen door moeders in Zuid-Amerika, China en zelfs de vs. Ik zou dat een kleine overdrijving noemen, geen leugen.'

Polly keek me vernietigend aan, evenals de vogel. Mijn moeder was nogal teergevoelig als het om haar leeftijd ging; ze was blij dat ze er veel jonger uitzag. Ik zonk verder weg in mijn stoel en de litanie werd vervolgd.

'U kunt een obsceen gebaar maken met uw teen.'

'Ja, dat kan ik, met de linkervoet,' zei Polly trots. 'Ik zou het u wel willen laten zien, maar ik heb een panty aan.'

Juffrouw Jordane keek ongemakkelijk maar ging verder met de lijst.

'U schiet met een jachtgeweer op de eekhoorns in uw tuin.'

'Het geweer is geladen met losse flodders,' snauwde Polly. 'Die kleine krengen schrikken er alleen maar van. Af en toe steek ik mijn middelvinger of -teen naar ze op. Soms allebei tegelijk. Hebt u een tuin?'

Voor ze kon antwoorden, deed Polly dat voor haar. 'Natuurlijk niet. Anders zou u weten dat eekhoorns en ander ongedierte de vijand zijn. Ze rukken de schors van mijn perzikbomen, maken mijn bladgroenten kapot en stelen mijn pecannoten. En onlangs nog heb ik een eekhoorn betrapt die als een hondje met zijn achterste tussen mijn komkommers en sugarsnaps zat te vegen. Dat was pure rancune.'

De schouders van haar ondervraagster waren gaan hangen. Ze was eraan gewend om te gaan met spijbelgedrag, pesten, lage cijfers en jongens die vochten op het speelplein. Het spel dat mijn moeder speelde lag duidelijk ver boven haar loonschaal.

Ze keek weer naar de lijst. 'U en uw buurman, meneer Tornello, hebben een hekel aan elkaar. U hebt een keer een klein meisje betaald om bij hem aan de deur te vragen of ze een kopje zakkenwasser mocht lenen.'

'Waar!' Polly schreeuwde bijna.

Ze vuurde nog een stukje machteloze munitie af. 'Denkt u dat het een goed voorbeeld is voor een jong en beïnvloedbaar meisje als Willow als u ruzie met de buren maakt?'

Polly keek haar aan met een stalen blik. 'We zijn allemaal geboren in een wereld van Hatfields en McCoys. En als je opgroeit, moet je jezelf afvragen: ben ik een Hatfield? Of een

McCoy? Want er is geen tussenweg. Je bent óf het een óf het ander en Willow zal het naar beste vermogen doen in het leven.'

'Maar die verhalen die ze op school vertelt…'

'Die zijn waar. Het is niet mijn schuld dat haar kleur opvalt in het grijs van de verhalen van anderen.'

Juffrouw Jordane zag eruit alsof ze niets liever wilde dan terug te zijn in de gymzaal, in haar stoere sportkleren, blazend op het fluitje, met piepende sportschoenen en die ene lange wanghaar ongetemd uit haar gezicht groeiend. Er was nog een hele lijst te gaan en ze leek al moe te worden van louter de lengte ervan. Ze wilde het papier net wegleggen toen haar oog ergens op viel.

'Hebt u een staart?' vroeg ze verwonderd.

Polly keek verbijsterd. Van opzij zag ik haar linkerwenkbrauw trillen – beslist een uiting van agitatie. De pupil van het ene zichtbare oog priemde mijn kant op en schoot me recht in het hart. Die blik betekende een maand verbanning uit het zonnetje van haar goedgunstigheid, en ik kromp ineen. Ze richtte haar ogen weer op juffrouw Jordane en ik voelde de innerlijke strijd die ze voerde – de schijnvertoning volhouden dat alles wat ik had verteld waar was óf inbinden en mij een leugenaar noemen.

Er verstreken nog enkele ogenblikken voordat ze zichzelf weer onder controle had. 'Ja,' zei ze uiteindelijk. 'Ik heb een staart. Een heel klein, sierlijk staartje. Amper zichtbaar en ik loop er zeker niet mee te koop. Ik zou willen dat mijn dochter een beetje meer… éérbied had gehad voor mijn privacy. En desondanks ben ik er trots op. Ik ben trots op mijn staartje.'

De valk begon onrustig te worden – en Polly eveneens. Ze stond op, behoedzaam om de vogel in balans te houden, en stak haar hand uit. 'Ik waardeer het dat u me hebt gevraagd om over Willow te komen praten,' zei ze, waarbij ze mijn naam

uitsprak alsof die toebehoorde aan een gehoornde groene rups die een aanval deed op haar tomaten, 'en ik ga ervan uit dat alles nu in orde is. Ik heb al twee kinderen op deze school gehad en ik zou graag nóg ouder worden' – (weer een blik in mijn richting) – 'en rustig sterven zonder nog eens een gesprek als dit te hoeven voeren.'

Polly zei niets meer tot we in de auto zaten, waar ze de pook met een ruk in de achteruit zette en het gaspedaal hard intrapte, zodat ik tegen de gordel werd geslingerd terwijl zij de parkeerplaats af scheurde. De kooi van de valk gleed over de achterbank; het beest gaf een korte, schrille kreet.

'Mama,' zei ik, 'waarom ben je zo boos op me?'

Haar gezicht had een tint rood aangenomen die ik nog niet eerder had gezien. 'Hoe kon je ze nou vertellen dat ik een staart heb?' wilde ze weten. 'Ik ben een *southern lady*. En een dame heeft beslist geen staart!'

'Maar…'

'Het zal als een lopend vuurtje rondgaan! Iedereen krijgt te horen over die gekke oude dame met haar staart! De Homeowners' Association komt erachter! De Garden Club. De mensen van de kerk. Meneer Tornello zal het tegen me gebruiken. Misschien wijdt *Good Morning America* er wel een special aan. Zou je dat leuk vinden? Een special over de staart van je moeder?'

Ze bleef er bijna in van kwaadheid. Ze zoefde door een oranje stoplicht net op het moment dat het rood werd. 'Een staart!' schreeuwde ze. 'Je bent een leugenaar en niet eens een goeie!'

Ze sprak drie dagen niet tegen me. Maar dat weerhield mij er niet van over haar te praten. Ze was veel ouder dan de andere moeders en ik was vastbesloten om haar groter te maken dan het leven zelf, opdat ze nooit zou doodgaan. Want ik kon haar niet laten doodgaan zonder haar geheim te kennen. Wat was er gebeurd voordat ze mijn vader had ontmoet?

Iets waardoor ze had gezworen dat ze nooit zou terugkeren naar haar geboorteplaats in Louisiana. Het verhaal staarde me leeg aan en ik wilde dat het zou gaan leven.

*

Toen ik werd geboren, waren al mijn grootouders al dood. Polly's enige zus, Rhea, kwam eens op bezoek toen ik nog heel jong was. Ze was een kleine, vriendelijke vrouw met een hoofd vol zwart haar dat aan alle kanten getoupeerd was, met twee fascinerende lokken wit die langs haar oren uitwaaierden. Rhea en mijn moeder noemden elkaar 'Devil Cat'. Ik zag onmiddellijk mijn kans schoon en legde haar het vuur na aan de schenen in de achtertuin, waar ze een van mijn moeders Virginia Slims stond te roken.

'Sorry, lieverd,' zei ze toen ik haar vroeg wat mijn moeder in hemelsnaam uit Louisiana had verdreven, waarom ze niet terug wilde en waarom ze weigerde er ook maar één woord aan te wijden. 'Ik heb in niet mis te verstane taal te horen gekregen dat ik mijn kwebbel dien te houden.'

'Maar ik wil het weten!' gilde ik uit. 'Ik heb het recht het te weten!'

'Hoe oud ben je? Acht, negen?'

'Zeven.'

'Jezus. Waarom ben je zo nieuwsgierig? Toen ik zeven was, vroeg ik me af hoe het zat met de bloemetjes en de bijtjes, en toen ik erachter kwam, speet het me dat ik er ooit naar had gevraagd.'

'De bloemetjes en bijtjes kunnen me niet schelen. Ik wil weten hoe het met háár zit.'

Mijn intense blik en langzaam opwellende namaaktranen werkten nooit bij mijn moeder, maar tante Rhea had een teder hart en was loslippig.

‘Niet huilen, lieverd,’ zei ze. ‘Het is verschrikkelijk wat er is gebeurd. Ze was nog maar achttien. Zij had er geen schuld aan. Er zijn daarginds mensen die je moeder misschien wel zouden neerschieten als ze ooit bij hen op de stoep zou staan. Maar ik zeg je nu dat haar enige misdaad was dat ze verliefd werd.’

‘Op de Captain?’

‘Nee, nee, nee. Hij kwam later pas, na die hele onverkwikkelijke toestand. Ze was verliefd op een man die…’

De achterdeur schoof open. Polly had haar eigen nog niet aangestoken sigaret in haar hand. Ze keek naar Rhea en vervolgens naar mij.

‘Waar hebben jullie het over?’ wilde ze weten.

‘Niets, Devil Cat,’ zei tante Rhea onschuldig.

Maar ik was nog jong en naïef. Die avond, toen Polly haar nachtcrème aanbracht, kwam ik naar haar toe. ‘Wat is er in Louisiana gebeurd?’ vroeg ik.

Ze stopte halverwege een lik. ‘Waar heb je het over?’

‘Dat verschrikkelijke iets met de man op wie je verliefd was. Wat is er gebeurd? En hoe heette hij? Kende de Captain hem ook? Waarom kunnen de mensen jou daarginds wel schieten?’ Ze draaide zich naar me om, haar ogen plots van een ijskoud groen, en ze drong zich langs me heen de badkamer uit. Meteen daarna hoorde ik dat er een stormachtige ruzie uitbrak tussen haar en tante Rhea. Eerst geschreeuw en toen slaande deuren.

Tante Rhea vertrok de volgende ochtend en kwam nooit meer terug. De relatie tussen haar en mijn moeder herstelde genoeg om af en toe over de telefoon met elkaar te praten, maar ik had mijn lesje geleerd: het mysterie van Polly was niet iets waar ik zonder moeite achter zou komen. Ik moest ernaar wroeten, graven en klauwen, ik moest rondsnuffelen en liegen.

En haar in leven houden.